

Людський капітал – найбільш цінний ресурс сучасного суспільства, важливіший, ніж природні ресурси або накопичене багатство. Правильна оцінка людського капіталу демонструє об'єктивну оцінку всього капіталу підприємства, а також благополуччя країни та суспільства. Перехід на новий щабель економічного розвитку є, передусім, результатом посилення інноваційної активності й упровадження нововведень у виробництво.

Список використаних джерел

1. Турчинов О. В. Тіньова економіка: теоретичні основи дослідження / О. В. Турчинов. – Київ : Артєк, 1995. – 300 с.

2. Яковенко Р. В. Проблеми та перспективи розвитку людського капіталу / Р. В. Яковенко, Р. О. Козенко // Наукові праці КНТУ. – 2010. – Вип. 17. – С. 447–451. – (Серія «Економічні науки»).

Окушко А. В. – аспірант наукової лабораторії з проблем кримінальної поліції навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ПОРУШЕНЬ ВСТАНОВЛЕНИХ ПРАВИЛ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН І ПРЕКУРСОРІВ

Кримінальне провадження щодо порушень правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів потребує чіткої організації та планування. Дослідження організації та планування досудового розслідування цих злочинів, на нашу думку, передбачає передусім розроблення питань про початок досудового розслідування, визначення типових слідчих ситуацій, висунення типових слідчих версій та організації належної взаємодії підрозділів під час розслідування злочинів, передбачених ст. 320 Кримінального кодексу України.

Ефективність, повнота, усебічність та об'єктивність розслідування порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів здебільшого залежить від чіткої організації та планування

процесу розслідування, правильної оцінки й вирішення слідчим ситуації в кримінальному провадженні.

Результати вивчення судової практики (загалом у Єдиному державному реєстрі судових рішень зафіксовано 123 вироки за ст. 320 Кримінального кодексу України) дають змогу виокремити типові ситуації, які виникають на початковому етапі розслідування порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Так, їх умовно можна поділити на декілька видів залежно від характеру первинної інформації про подію та її учасників.

Перша типова ситуація. На території (у приміщенні) суб'єкта господарської діяльності виявлено відсутність або, навпаки, надлишки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсори, інформація про способи їх походження чи обставини знищення частково відома. Дані про особу (групу осіб), яка причетна до цього порушення, також відсутні.

Друга типова ситуація. На території (у приміщенні) суб'єкта господарської діяльності виявлено порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Водночас факт їх витоку в незаконний обіг не встановлено, а дані про особу (групу осіб), яка причетна до цього порушення, частково відомі.

Третя типова ситуація. На території (у приміщенні) суб'єкта господарської діяльності виявлено наркотичні засоби, психотропні речовини чи прекурсори, обіг яких має відбуватися відповідно до встановлених правил. Інформація про способи порушення цих правил та обставини походження наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів відсутня. На місці вчинення злочину може бути виявлено особу чи групу осіб, причетних до вчинення протиправних дій.

Для кожної слідчої ситуації характерні відповідні слідчі (розшукові) дії, які виконують у певній послідовності. Комплекс зазначених дій безпосередньо залежить від характеру слідчої ситуації.

Попри можливу наявність різних слідчих ситуацій, алгоритм першочергових дій у кожній з них є практично однаковим. У першій – слідчий має здійснити огляд місця події (зазвичай це об'єкти чи приміщення, де було виявлено

відсутність або, навпаки, надлишки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів – медичний пост, аптека, аптечний склад, лікарня тощо, а також виробничі, складські й інші приміщення суб'єктів господарської діяльності, де могли вчиняти протиправні дії) з метою процесуального закріплення виявлених фактів та обставин (наявність чи відсутність наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів, конкретні порушення встановлених правил обігу наркотиків). У подальшому необхідно реалізувати тимчасовий доступ до посадових інструкцій та наказів суб'єкта господарювання про закріплення осіб за здійсненням операцій з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, отримати копії відповідних журналів обліку обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, за потреби – фінансово-бухгалтерської документації. Вилучені наркотичні засоби, психотропні речовин і прекурсорів слід направити на криміналістичну експертизу матеріалів, речовин та виробів. Також потрібно здійснити огляд документів або призначити щодо них криміналістичну почеркознавчу експертизу.

Надалі доцільно визначити коло осіб, які підлягають допиту як свідки, встановити, коли та в якій черговості це зробити, а також конкретизувати, які факти й обставини підлягають з'ясуванню під час допиту кожного з них. За результатами проведених експертиз, допиту свідків та вивчення посадових інструкцій визначають коло осіб, які можуть бути причетні до порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що наведені типові слідчі ситуації, які виникають під час досудового розслідування порушень встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, передбачають висунення й перевірку слідчих версій, сприяючи найбільш оптимальному обранню напряму розслідування.